

Gradivo na novinarsko konferenco, 9.3.2015

Zbrane organizacije Mladinski svet Slovenije, Sindikat Mladi plus in Študentska organizacija Slovenije nasprotujemo predlogu Zakona o ukrepih na področju pripravništva, ki je v obravnavi v Državnem zboru. Menimo, da je ne glede na dober namen – odpravo volonterskih pripravništev, predlog zakona škodljiv.

Že dalj časa obstaja konsenz vseh, da je neplačano delo nedopustno! Tudi mladinske organizacije že dalj časa opozarjamo na nedopustno opravljanje neplačanega dela v obliki volonterskih pripravništev in želimo njegovo popolno odpravo. Smo pa tudi proti nepremišljenemu in nesistemskemu načinu urejanja področja, brez predhodnih analiz, vključevanja vseh deležnikov, predvsem pa brez zagotovitve potrebnega števila plačanih pripravništev, vključno s sredstvi, ki so zato potrebna. Na žalost njegova ukinitvev ni enostavna.

Področje pripravništva je problematično že dalj časa. Temeljni problem predstavlja enostavno dejstvo, da ni zagotovljenih dovolj pripravniških mest. Ker so na več področjih pripravništva obvezna, torej pogoj za pristop k strokovnemu izpitu, ki pa je pogoj za opravljanje poklica, pomanjkanje pripravništev posledično pomeni, da mladi, ki so uspešno zaključili izobraževalni proces, ne morejo opravljati poklica, za katerega so se izobrazili. Z zaključeno formalno izobrazbo tako ne morejo niti vstopiti na trg dela. Gre za t.i. regulirane poklice, predvsem na širšem področju javne uprave.

Institut volonterskega pripravništva, katerega bi bilo sicer bolj smotrno imenovati neplačano pripravništvo (glede na to, da mladi v njega ne vstopajo povsem prostovoljno) naj bi rešil težavo deficita razpisanih pripravništev. Kljub temu, da so mladi delo opravljali brez plačila (razen povračila stroškov za prehrano in prevoz), se stanje ni izboljšalo. Mladi še vedno ostajajo brez pripravniških mest, hkrati pa del njih delo opravlja volontersko.

Mladinske organizacije zato že dalj časa opozarjamo in pozivamo, da država (Vlada, pristojna ministrstva ter politične stranke) celostno uredi področje pripravništev in prekine prakso izkoriščanja mladih. Na žalost smo vedno naleteli na neodzivnost in nezainteresiranost vseh odgovornih.

11. decembra 2014 pa je Vlada RS na seji obravnavala Informacijo o stanju na področju volonterskih pripravništev v javnem sektorju in sprejela sklepe, s katerimi je med drugim naložila pristojnim ministrstvom, da v čim krajšem času pripravijo spremembe področnih zakonov.

Volontersko pripravništvo sicer omogoča ZDR-1, vendar pa le ta izrecno napotuje na področne zakone, ki omogočajo opravljanje volonterskega pripravništva: Zakon o javnih uslužbencih, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o urejanju trga dela, Zakon o zdravstveni dejavnosti, Zakon o varstvu kulturne dediščine in Zakon o pravniškem državnem izpitu.

Po več kot mesecu dni zatišja je skupina opozicijskih poslank in poslancev (prvopodpisani Jože Tanko) v obravnavo vložila Predlog zakona o ukrepih na področju pripravništva (ZUPPrip), ki je sicer že drugi predlog zakona s strani SDS. Prvi je bil v prvi obravnavi zavrženi Predlog zakona o spremembi in dopolnitvi zakona o delovnih razmerjih z dne 28.11.2014.

ZUPPrip, ki je ožja tematika novinarske konference, ukinja volontersko pripravništvo. Določa sprejem politike izvajanja pripravništva (nekakšne strategije) s strani Vlade RS za obdobje petih let. Prav tako pa z dopolnitvijo Zakona o interventnih ukrepih na področju trga dela in starševskega varstva določa oprostitev plačila prispevkov s strani delodajalca, ki zaposli pripravnika.

Vlada RS je dne 26.1.2015 sprejela Mnenje k ZUPPrip. Predlogu zakona ne nasprotuje in vsebinsko podpira predlagane rešitve v zvezi z odpravo volonterskega pripravništva ter določitvijo spodbude za zaposlovanje pripravnikov, z izjemo prenehanja veljavnosti določb Zakona o pravniškem državnem izpitu. Ministrstvo za pravosodje je namreč že pripravilo (predvsem varčevalni) predlog novele Zakona o pravniškem državnem izpitu, s katerim ukinja še tiste minimalne pravice volonterskih pripravnikov v obliki povračila stroškov. Vlada pa izraža odklonilno mnenje do predloga za sprejetje politike izvajanja pripravništva. Predlagani ukrep v obliki oprostitve plačila prispevkov delodajalca za zaposlitev pripravnika je po oceni vlade zadosten, saj pristojno ministrstvo redno spremlja stanje na trgu dela.

Torej predlogu zakona ne nasprotuje, naj bi pa pred drugim branjem predloga zakona v državnem zboru pripravila ustrezne amandmaje.

Kot je vlada napovedala z Mnenjem, je bil predlog zakona v prvem branju potrjen tudi s strani koalicije. Za primernost predloga zakona se je opredelilo 83 poslancev, nihče ni glasoval proti.

Poslanci so predlog zakona vložili (in tudi soglasno potrdili) v dobri veri, da se z njim dokončno ukinja volontersko pripravništvo. To sicer drži, pozabili pa so na ključno težavo, torej pomanjkanje razpisanih pripravniških mest. ZUPPrip torej ukinja volonterska pripravništva, hkrati pa ne zagotavlja plačanih pripravniških mest. Ne odgovarja na ključno težavo, torej dejstvo, da mladi ne morejo priti do pripravništva, posledično do strokovnega izpita, zaradi česar ne morejo opravljati poklica.

V predlogu zakona ni predvidenih sredstev, s katerimi bi se zagotovilo plačana pripravništva, kar mora biti osnovna posledica tega zakona. Predlog zakona sicer predvideva oprostitev plačila prispevkov delodajalca, vendar bi bila ta spodbuda (logično) neučinkovita. Sedaj niti 100% oprostitev plačila (neplačano pripravništvo) ni zagotovila dovolj pripravniških mest, zakaj bi to zagotovilo delno (16,1%) oprostilo; ob sicer jasni opravičenosti plačanega pripravnika do plačila v deležu 70% glede na predvideno plačo za isto delovno mesto (Skladno z ZDR-1). Ukinitve volonterskega pripravništva brez zagotovitve plačanih pripravništev, bi tako mladim povzročila le dodatno škodo!

Proces sprejemanja ZUPPrip sicer spremlja več napak. Ne temelji na realnih in relevantnih podatkih, ki so nujno potrebni za kakršnokoli odločanje. Zakon ne temelji na pravih dejstvih, saj ne vsebuje točnih podatkov o obsegu volonterskih pripravništev v Sloveniji. Ne obsega vseh področij oziroma skupin, ki so podvržene opravljanju volonterskega pripravništva, kar niti ni mogoče, saj ministrstva niso predložila potrebnih informacij! Ker nimamo pregleda dejanskega stanja pripravništev, ne moremo predvideti njegovih posledic. Napačno je, da

ZUPPrip nalaga vladi pripravo strategije (politiko izvajanja pripravništva) šele po sprejetju zakona. Analiza mora biti namreč osnova za sprejetje zakona in ne obratno.

V zakonodajni proces niso bili vključeni ključni deležniki, zaradi tega niso mogli (že v izhodišču) opozoriti na pomanjkljivosti predloga. Ob mladih, ki so pravni subjekt zakona, je potrebno vključiti tudi vsa pristojna ministrstva, strokovno javnost, npr. fakultete in zbornice, ne nazadnje tudi delodajalce (šole, vrtce, sodišča, bolnišnice, itd.).

Zakon je torej nastajal brez pravih podatkov, brez opravljene analize in brez javne obravnave. Ne zagotavlja plačanih pripravništev, niti jih ne spodbuja. Zaradi tega je nesprejemljiv.

V kolikor bi sprejeli tak predlog zakona, bi dodatno poslabšali stanje mladih iskalcev pripravništev. Njihovo stanje je alarmantno, kar potrjujejo tudi dostopni podatki:

- Čeprav so se stranke v koalicijski pogodbi zavezale, da neplačane obvezne prakse in pripravništva niso dopustna, je bil do 10. septembra 2014 odprt razpis MIZŠ. Z njim so iskali 200 volonterskih pripravnikov za šole in zavode ter 47 volonterskih pripravnikov za vzgojo in izobraževanje predšolskih otrok. Prispelo je 725 vlog!
- Absurdno situacijo ponazarja tudi "Prednostni vrstni red kandidatov za sodniško pripravništvo s sklenitvijo delovnega razmerja na višjem sodišču v Ljubljani" (po datumu vložitve, z dne 12.2.2015). Na pripravništvo namreč čaka 1157 prijaviteljev. Prvi na seznamu so oddali prijavo junija 2005! Prednostni vrstni red volonterskih pripravnikov na istem sodišču in pri delodajalcih je (presenetljivo) podoben. Prvi čakajoči na listi so oddali vlogo novembra 2006, na listi je 533 oseb.

Podobno je tudi na področju socialnega dela. Trenutno čaka na pripravništvo vsaj 500 mladih. Socialno delo pa je pomembno za razumevanje problematike pripravništev še vsaj iz dveh razlogov. Prvič, zato, ker na tem področju ni dovoljeno opravljati volonterskega pripravništva, saj je bilo pred nekaj leti odpravljeno (na podoben nepremišljen način, kot to predvideva ZUPPrip). Stanje se je le poslabšalo, mladi pa ne morejo priti do poklica. Ugotovimo lahko tudi, da niso kritična samo področja, kjer se izvaja pripravništvo volontersko!

Nastalo težavo je poskušalo MDDSZ reševati s t.i. evropskimi sredstvi. Projekt »Spodbujanje zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve na področju socialnega varstva« pa od marca 2013 ni več financiran. Torej že skoraj dve leti ni bilo razpisanih pripravništev!

Primer jasno kaže, da ne smemo financirati izvajanje plačanih pripravništev le iz sredstev ESS, ki so nestabilna in nepredvidljiva. Trenutno čakamo na t.i. novo finančno perspektivo, sredstva pa naj bi bila na voljo komaj jeseni. Zaradi tega se ne izvajajo ukrepi, npr. Jamstva za mlade, ki so bili sicer načrtovani že za leto 2014! Pripravništva morajo zato biti financirana sistemsko in imeti stabilni vir, evropska sredstva pa so lahko le komplementarna integralnim. Prav tako menimo, da se plačana pripravništva ne sme zagotavljati preko ukrepov Zavoda RS za zaposlovanje in ukrepov aktivne politike zaposlovanja. . **Pripravništva ne sodijo na Zavod RS za zaposlovanje ter niso del sociale.**

Dejstvo je, da se pripravništva na različnih področjih; zdravstva, javne uprave, prava, izobraževanja, socialnega dela, itd., vsebinsko razlikujejo. Razlikujejo se predvsem po namenu, pa tudi trajanju in dejanski ureditvi izvajanja. Zaradi tega je potreben ločen pristop, skladno s sklepom vlade, ki "nalaga pristojnim ministrstvom, da v čim krajšem času pripravijo spremembe področnih zakonov in hkrati razmislijo o nujnosti obveznega pripravništva za samostojno opravljanje dela". Skupaj z deležniki je potrebno najprej zbrati potrebne podatke in pregledati, ali je pripravništvo sploh potrebno (oz. kje). Prav tako je potrebno odpreti vprašanje kakovosti pripravništev ter smiselnosti ureditve strokovnih izpitov. Potrebna je javna razprava, šele nato je možno urejati pripravništva na način, ki mu lahko rečemo sistemski in celosten. Želja mladih je, da se področje ponovno osmisli in uredi trajno, sistem pripravništev pa mora biti kakovosten in vzdržen.

ZUPPrip, kateremu smo priča, ne izpolnjuje teh kriterijev. Zato ga lahko razumemo kot politično-marketinško in populistično potezo predlagatelja, vlade in poslancev, ki so v prvem branju zakon podprli. To dokazujejo tudi sklepi vlade, ki so vsebinsko precej različni od vsebine predlaganega zakona. Zgovorne so tudi izjave ob prvem branju Predloga zakona o spremembi in dopolnitvi Zakona o delovnih razmerjih (z dne 28.11.2014), ki je volonterska pripravništva urejal na skoraj identičen način, le v okviru krovnega ZDR-1. Koalicija je v prvi obravnavi novele zakona izrazila nasprotovanje predlogu. Podprli so sicer cilj novele, saj so tudi sami proti neplačanim pripravništvom, a način v noveli naj ne bi bil pravi. Državni sekretar na MDDSZ Dejan Levanič je dejal, da se vlada sicer strinja, da ni prav, da pripravniki za svoje delo ne dobijo plačila. Zato je svojim ministrstvom naložila, da morajo spremeniti področno zakonodajo in zagotoviti ustrezna plačana delovna mesta. Z oprostivijo prispevkov delodajalcev pa naj bi se zgodilo, da bi bil vsak, ki bi dobil zaposlitev, pripravnik in ne zaposlen za nedoločen čas. Erika Dekleva (SMC) je menila, da rešitve predhodno niso bile usklajene s socialnimi partnerji. Primož Hainz (DeSUS) je poudaril, da je treba problematiko volonterskega pripravništva urediti sistemsko, česar pa s črtanjem določila o volonterskem pripravništvu ne bi rešili. Po besedah Matjaža Nemca (SD) pa je treba "problematiko videti in reševati tako, kot je - večplastno"...itd.

S temi mnenji se sicer strinjamo, težava pa je, ker se njimi nenadoma ne strinjajo več tisti, ki so jih izrazili.

Svoj pogled na ZUPPrip in celotno področje pripravništev smo podpisane mladinske organizacije pretekli teden izrazile tudi koalicijskim in opozicijskim političnim strankam. Prejeli smo precej pozitivne odzive, vsaj na načelni ravni, kar smo zaradi jasnih argumentov in neprepričljivega predloga zakona tudi pričakovali.

V četrtek, 5.3.2015, je vlada, skladno z napovedjo, tudi sprejela predloge amandmajev na ZUPPrip. Čeprav je bila obljuba MDDSZ, da bodo amandmaji vsebinske narave in bodo torej predrugčili predlog zakona na sprejemljiv način, na žalost temu ni tako. Iz ZUPPrip se celo izvzema Zakon o pravniškem državnem izpitu, saj naj bi se sodniško pripravništvo od pripravništva po ZDR-1 bistveno razlikovalo po namenu, vsebini, načinu opravljanja in trajanja pripravništva. Kar sicer ne drži.

Vlada se strinja z določitvijo spodbude za zaposlovanje pripravnikov, vendar z določenimi dopolnitvami (samo za brezposelne iskalce prve zaposlitve z izobrazbo, pridobljeno po

višješolskih in visokošolskih študijskih programih, za čas opravljanja pripravništva in v primeru takojšnje zaposlitve za nedoločen čas še za eno leto). Vlada pa se ne strinja s predlogom za sprejetje politike izvajanja pripravništva in na to vezano zagotavljanje posebnega denarnega nadomestila, do katerega bi bili upravičeni volonterski pripravniki.

Vladi je tako uspelo nemogoče, namreč dodatno poslabšati slab predlog zakona. S tem je tudi potrdila naše pomisleke o njeni iskrenosti urejanja področja ter zavrnila svoja lastna sprejeta stališča.

Pomisleki glede kakovosti predloga zakona, sicer v strogo pravnem smislu, je izrazila tudi zakonodajno pravna služba DZ. Uvodoma ugotavljajo, da je "predlagatelj pristopil na nomotehnično neobičajen in specifičen način. Vsebinski del notranje strukture Predloga zakona namreč sestavlja več sklopov pravne ureditve, ki se razlikuje po svoji naravi. Takšen pristop je možno sicer uporabljati izjemoma, ob podanih utemeljenih razlogih. Presoja uporabljenega pristopa in predlaganih rešitev je otežena tudi zato, ker je obrazložitev posameznih določb v pretežni meri pomanjkljiva, saj večinoma navaja le povzetek posamezne določbe, razlogov za spremembo, dopolnitev oziroma novo ureditev pa ne pojasnjuje. (...) Gre za neposredni in trajni poseg v več zakonov...To pomeni, da obravnavana tematika sodi v resorje najmanj štirih ministrstev in da so bili zakoni, v katere se posega, pred sprejemom obravnavani pred najmanj štirimi odbori DZ. (...) V predlagani določbi je namesto pojma »plačilo za delo« uporabljen pojem »denarno nadomestilo«, kar je prav tako neustrezno, saj le-to pomeni nadomestilo izgube plače oziroma dohodka, ki se zagotavlja na podlagi zavarovanja za primer brezposelnosti (...) Opozarjajo še, da je nedopustno plačilo za delo vezati na pogoj (ne)sprejema vladne politike. Takšna ureditev povzroča pravno negotovost" ...itd.

V četrtek smo se udeležili 32. seje Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide Državnega sveta. Po tehtni, vsebinski in argumentirani razpravi so naši pomisleki pri državnih svetnikih naleteli na plodna tla. Komisija je soglasno sprejela sklep, s katerim nasprotuje trenutnemu predlogu zakona, prav tako pa je sprejela sklep, naj se sprejem zakona odloži za obdobje treh mesecev. V tem vmesnem času treh mesecev naj bi se tako pripravila obsežna razprava in analiza po pristojnih ministrstvih, ki bi lahko služila kot podlaga za vsebinsko dopolnitev ZUPprip. Razprava je vključevala tudi pomisleke glede zastarelosti sistema oz. trenutnih oblik opravljanja pripravništev in strokovnih izpitov, pa tudi pomisleke o splošni smiselnosti obveznih pripravništev na določenih področjih. S tem se lahko povsem strinjamo, saj je takšna širša razprava več kot potrebna.

V četrtek 12.3.2015 bo v Državnem zboru potekala seja Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide (7. redna seja), kjer bodo člani odbora obravnavali tudi predlog ZUPPrip (druga obravnava).

Kot smo že poudarili, kot poudarjamo sedaj in kot bomo podarili tudi na seji odbora; predlog zakona je škodljiv in se zato ne sme sprejeti v predlagani obliki.

Ne razumemo smisla predloga zakona, ki je škodljiv za tiste, katerih položaj naj bi reševal. Ne sprejemamo zakonodajnega postopka, ki izključuje deležnike in interesne skupine, ki se jih

zakon dotika. Ne razumemo načina sprejemanja zakona, ki ne temelji na podatkih in analizah. Zavračamo predlog zakona, ki ukinja volonterska pripravništva, ne da bi zagotovil plačana.

Pri čemer smo ravno mladi tisti, ki nenehno poudarjamo, da so neplačana, volonterska pripravništva nedopustna. Vendar se mora najprej zadostiti nujnemu pogoju zagotavljanja plačanih pripravništev.

Predlagamo, da se predlog zakona umakne oziroma prestavi za določen čas (npr. teh mesecev). V tem času naj se zaveže vsa pristojna ministrstva, da opravijo potrebne analize in predstavijo podatke o številu plačanih in volonterskih pripravnikov ter vseh mladih, ki čakajo na pripravništvo. V proces sistemske prenove naj se vključijo vsi deležniki, vključno s predstavniki mladih, izobraževalnih institucij, zbornic, sindikatov, delodajalcev, itd. Preuči in predlaga naj se vsebinske reforme sistema pripravništva in strokovnih izpitov, npr. prenos pripravništev v študijsko prakso, skrajšanje trajanja pripravništev, morebitna ukinitve, itd. Zagotovi naj se trajna in stabilna sredstva iz integralnega proračuna, s tem pa dovolj razpisanih plačanih pripravništev. Po izpolnitvi teh nujnih pogojev, naj se sprejme zakon v dopoljnjeni obliki. Zakon, ki bo resnično reševali področje pripravništev; trajno, kakovostno, pravično in smiselno.